Likes or not

Den 22. december 2021 afsagde Østre Landsret en dom vedrørende MF Morten Messerschmidt. Dommen ophævede en tidligere dom afsagt af en dommer ved Retten i Lyngby, idet landsretten fandt, at den pågældende byretsdommer havde overtrådt retsplejelovens habilitetsregler.

Sådanne habilitetsregler findes også inden for forvaltningsretten. De har samme sigte som retsplejelovens regler – at undgå påvirkning fra uvedkommende hensyn og at undgå mistillid til upartiskheden, jf. for øvrigt Østre Landsrets henvisning til Højesteretsdommen offentliggjort i UfR 2016.149 H. Det er derfor relevant at overveje, om tilsvarende vil gælde på forvaltningsområdet. Forvaltningsloven indeholder habilitetsbestemmelser i kapitel 2, der næppe er væsensforskellige fra retsplejelovens regler.

Tre former for kommentarer

Overtrædelsen af habilitetsreglerne i dommen var sket gennem en række likes og kommentarer på et socialt medie (Facebook). Østre Landsret bemærkede, at i almindelighed ville "en dommers generelt holdte udtalelser om politik og samfundsforhold ikke i sig selv medføre inhabilitet. Udtalelser om tiltaltes person og navnlig om den omhandlede sag eller forhold, der vedrører denne, vil derimod efter en konkret vurdering kunne indebære, at dommeren er inhabil."

Tilsvarende må antages at være tilfældet på forvaltningsområdet. Dommere, embedsmænd og andre offentligt ansatte har som alle andre ytringsfrihed, der naturligt omfatter politik og samfundsforhold generelt. Det virker derfor logisk, når Østre Landsret opdelte kommentarer i tre grupper: kommentarer, der vedrører politik og samfundsforhold; kommentarer, der vedrørte parten (tiltalte), og kommentarer, der vedrørte selve sagskomplekset. Østre Landsret fandt, at den første gruppe isoleret set ikke kunne føre til inhabilitet, men at de – dog med begrænset vægt – kunne indgå i den samlede vurdering af habilitetsspørgsmålet. De to andre former for kommentarer var mere kritiske, og det var på baggrund af en samlet vurdering af konkrete kommentarer og likes, at landsretten fandt, at der kunne rejses tvivl om byretsdommerens fuldstændige upartiskhed.

Det er så vidt vides første gang, at en dom er blevet underkendt som følge af en dommers aktivitet på sociale medier. Umiddelbart har det ikke været muligt at finde frem til forvaltningsafgørelser, der af samme grund skulle være blevet underkendt.

Hvordan skal f.eks. en embedsmand agere?

Embedsmænd kan selvfølgelig benytte sociale medier som alle andre, men ytringer på sociale medier – kommentarer og likes – kan som alle andre ytringer medføre inhabilitet. Habilitetsreglerne er som forvaltningsretten generelt teknologineutral, og en embedsmand vil næppe være i tvivl om, at et debatindlæg i en (net)avis kan medføre inhabilitet i en konkret sag. Problemet er måske snarere at huske på, hvad man har liket og kommenteret, når det drejer sig om sociale medier. Som sådan kan man ikke råde hverken dommere eller embedsmænd til ukritisk at kommentere, herunder like, på alt, hvad øjet falder på.

Østre Landsret går ikke ind på spørgsmålet, om hvorvidt det blotte forhold, at man er "venner" med bestemte personer, kan have betydning. Den slags forbindelser vil næppe være udtryk for en sådan

tilknytning, at der kan opstå habilitet. Den ovennævnte Højesteretsdom (UfR 2016.149 H) omhandlede imidlertid ”venne”-problematikken. En domsmand i en straffesag var ”ven” på Facebook med forurettede (en lokalpolitiker). Der havde tillige været en meget begrænset interaktion på Facebook mellem de to personer, en interaktion, der ikke havde betydning for sagen. Højesteret fandt ikke, at der kunne rejses tvivl om domsmandens fuldstændige upartiskhed.

Det kan der dog godt, hvis man begynder at like ”venners” kommentarer om eller selv kommenterer konkrete sager eller (juridiske) personer, der optræder som parter eller rådgivere for parter i sager, hvor man skal træffe afgørelse – som i Messerschmidtsagen. Der skal dog noget til, som Østre Landsrets konkrete gennemgang viser; man er ikke inhabil, blot fordi en part ønsker en anden dommer til at træffe afgørelsen.

Og hvad med forskere?
Er man tillige forsker, har man en formidlingsforpligtelse, der gør det naturligt at være ”venner” på sociale medier med fagfæller og praktikere inden for ens eget forskningsområde. Det forekommer uproblematisk i relation til habilitetsspørgsmål, men har man kommunikeret på en måde, hvor der kan rejses berettiget tvivl om upartiskheden, så skal forskeren vige sædet, når forskeren optræder i egenskab af en myndighedsperson. Et eksempel herpå findes blandt de jurister, der som dette indlægs forfatter tillige er taksationsformænd efter værditabsordningen (der vedrører erstatning til naboer til vindmøller og solcelleparker). Her vil det være uproblematisk at være ”venner” på sociale medier med parter (opstiller, dennes personale samt anmeldere af krav om værditab) og disses rådgivere. Derimod skal man vare sig for at kommentere konsekvenserne for de konkrete projekter og karakteregenskaber for parter og disses rådgiver – på såvel sociale medier som i andre sammenhænge.

Af Bent Ole Gram Mortensen, professor